

Rikksentorjuntaneuvoston 25-vuotisen toiminnan johdosta neuvoston pääsihteeri Jukka-Pekka Takala tarkasteli pitkäjärteisen rikksentorjuntatyön mahdollisuuksia.

Takalan mukaan loistava ja vakuuttava esimerkki pienten lasten oloja parantavan toiminnan pitkäjärteisistä vaikutuksista on Yhdysvalloista peräisin oleva terveydenhoitajien kotikäyntiohjelma, jonka David Olds käynnisti 1970 luvulla ja joka nykyään on laajassa käytössä useissa maissa. Nuori Olds työskenteli lasten päiväkodissa köyhällä asuinalueella ja havaitsi, että monet lapset tuntuivat pelokkailta ja jotkut eivät puhuneet mitään. Tutustuttuaan lasten usein epäterveellisiin ja epävakaisiin kotioloihin hän totesi, että lasten olosuhteisiin pitää puuttua hyvin varhain, itse asiassa jo ennen syntymää eli äidin raskauden aikana. Tuloksena oli ohjelma, jossa terveydenhoitaja käy suunnilleen kerran kuukaudessa lapsen äidin kotona ja neuvoo ja tukee perhettä monin eri tavoin. Käynnit alkavat raskauden aikana ja jatkuvat siihen saakka kun lapsi täyttää kaksi vuotta.

Oldsin terveydenhoitajien kotikäyntiohjelma on merkittävä siksi, että sen vaikutuksia on arvioitu erittäin vahvaan verrokkiasetelmaan perustuvien tutkimusten avulla ja vaikutukset ovat osoittautuneet hyvin myönteisiksi. Vuosien mittaan on kerätty tietoa sekä ohjelmaan osallistuneista että verrokkiryhmään kuuluneista äideistä ja lapsista. Lasten oloissa ja kehityksessä havaittiin suuria eroja, jotka tässä tilanteessa voi lukea ohjelman vaikutuksiksi, koska ryhmiin valikointi oli satunnaistettu.

Esimerkiksi lapsen ensimmäisen kahden elinvuoden aikana ohjelma vähensi terveydenhuollon palveluihin hakeutumista lapsen fyysisten vammojen tai heikon ravitsemuksen takia yli puolella. Ohjelmaan osallistuneisiin lapsiin kohdistui 15 ikävuoteen mennessä puolet vähemmän pahoinpitelyjä kuin vertailuryhmässä. Ohjelmaan osallistuneet syylistyivät rikoksiin ja muuhun häiriökäyttäytymiseen 70 prosenttia harvemmin kuin vertailuryhmä.

Voi hyvin perustein katsoa, että Suomessa tällä ohjelmalla ei olisi yhtä suurta vaikutusta siitä syystä, että lähtötaso on parempi. Suomessa esimerkiksi lähes kaikki äidit käyttävät äitiysneuvolapalveluita (THL:n vuoden 2011 tilastojen mukaan vain kolme tuhannesta ensisynnyttäjistä ei ollut mukana). Joka tapauksessa Oldsin ohjelma ja siitä tehdyt seurantatutkimukset osoittavat meille, miten valtavia ja pitkäaikaisia vaikutuksia pienten lasten olosuhteilla voi olla. Lisäksi Oldsin terveydenhoitajien kotikäyntiohjelma on intensiivisempi ja monipuolisempi kuin meidän perusmuotoinen äitiysneuvontamme. Mekin tarvitsemme erityisiä tukitoimia äideille ja perheille, joita normaalipalvelut eivät tavoita tai joille ne eivät ole riittäviä.

Tehokas rikksentorjunta on taloudellisesti kannattavaa. Ensimmäisten Oldsin ohjelman laskettiin säästävän neljä kertaa enemmän kustannuksia kuin mitä se itse maksoi. Ruotsalaisten tutkijoiden (Nilsson & Wadeskog 2008) laskelmat osoittavat, että varhainen tuki ja puuttuminen ovat usein yhteiskuntataloudellisesti erittäin kannattavia siinäkin tapauksessa, että niillä on tuntuja vaikutuksia vain pieneen osaan kohteena olevista nuorista. Syrjäytymisen estäminen on kannattava sosiaalinen investointi.

Kun rikksentorjunnan neuvottelukunta perustettiin 25 vuotta sitten, sen yksi tehtävä oli tehdä ehdotuksia siitä, miten rikollisuutta voitaisiin vähentää muilla toimilla kuin rangaistuksilla ja yleisen järjestyksen voimassa pitämisellä. Miten rikoksia ehkäistäisiin vaikuttamalla ”rikostilaisuuksia

synnyttäviin ja rikoksia edistäviin olosuhteisiin”? Rikosten tilannetorjunnan tehosta rikoksien ehkäisemisessä oli alettu saada vahvaa tutkimusnäyttöä. Tilannetorjunta on edelleenkin tärkeä lähestymistapa ja silläkin on pitkäjänteisiä vaikutuksia.

Lisätietoja:

David Oldsin käynnistämästä terveydenhoitajan kotikäyntiohjelmasta rikoksentorjuntaneuvoston väkivallan vähentämisen sivuilla [tässä](#)

Kustannuslaskelmista Takala, J-P, Rikoksentorjunta kannattaa, Haaste 1/2011, [tässä](#)

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12011/rikoksentorjuntakannattaa.html>

Lisää tilannetorjunnasta ja sosiaalisesta ehkäisystä, Haaste 3/2014 [tässä](#)